

להביא גאולה לעולם

שיעור לפרק ו

בגלל אבות
תושיע בנים

מערך שיעור

📖 השיעור מבוסס על משנה ו, רעיון חסידי ע"פ מדרש שמואל, ופרקי אבות עם מילי דחסידותא, הרב יקותיאל גרין.

☑ אביזרים: חפצים שונים בקופסה/שקית אטומה.

פתיחה: לקנות את התורה

דני הביא כדור לבית הספר, ובהפסקה כולם שיחקו יחד איתו בכדור;

דינה ירדה למטה עם אלבום מדבקות, וכל השכנות נהנו לדפדף ולהסתכל במדבקות המיוחדות.

💡 דיון: מה ההבדל בין דני לחבריו, הרי כולם נהנו יחד בכדור? ; מה ההבדל בין דינה לחברותיה, הרי כולן נהנו להסתכל באלבום?

תשובה: מי שהחפץ שייך לו (דני/דינה), יכול ליהנות ממנו תמיד, מתי שירצה. וגם כאשר הוא אינו משתמש בחפץ הוא קשור ומחובר לחפץ. ואילו אחרים נהנים מהחפץ בזמן מסוים, אך אינם קשורים אליו.

אפשר ללמוד את התורה – להשתמש בה בזמן מסוים, ואפשר לקנות אותה – להפוך אותה להיות חלק ממני ולהיות קשורים עם התורה בכל עת.

איך עושים את זה? איך אפשר לקנות את התורה?

הקב"ה ברא את העולם באופן כזה, שכל שדבר נחוץ יותר, הוא זול יותר: בשר, מגדנות ומעדנים הם מוצרי מותרות ואפשר להסתדר בלעדיהם והם יקרים יחסית. הלחם, שהוא מזון בסיסי הוא זול יותר. המים הם חיוניים עוד יותר, והם משמשים אותנו לשתייה, וכן לרחיצה והתנהלות יום-יומית, לכן הם זולים אפילו יותר מהלחם. ואילו אוויר שהוא הכרחי למחייה ואי אפשר להסתדר רגע בלעדיו הוא בחינם.

כך גם התורה היא חיונית לחיינו כאוויר, ולכן היא בחינם. התורה אינה נקנית בכסף או בדברים חיצוניים-חומריים. הקב"ה נתן את התורה במדבר, מקום הפקר, שכל הרוצה יבוא ויטול. גם משה רבינו לימד את התורה בחינם.

אולם, כדי שהתורה שאנו לומדים תהיה חקוקה בנו ותהפוך להיות קנויה לנו, עלינו להשקיע ולעבוד בנפש. יחד עם העובדה שהתורה אינה נקנית בתמורה גשמית, אך היא 'נקנית' והופכת להיות נכס שלנו על ידי מאמץ רוחני. בקשר לכך, "גְדוּלָּה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַכְּהוּנָה וּמִן הַמְּלָכוּת" – כיון את התורה קונים על ידי 48 מידות, יותר מאשר המלכות שנקנית בשלושים מעלות, והכהונה שנקנית בעשרים וארבע מתנות.

נעיין במשנה ו' ונראה באילו תכונות/הנהגות התורה הופכת להיות קנויה לנו. המורה יסביר את התכונות, במידת הצורך. אפשר לבחור 2-3 ערכים המתאימים לאופי הכיתה ולהרחיב אודותם (מעוט שחוק, ארך אפיים, מכריעו לכף זכות).

☑ משימה (בעיקר לשכבה הגבוהה) – בכל פעם יגש תלמיד ויציג בפנטומימה את אחת התכונות המופיעות במשנה, והתלמידים יצטרכו לזהות איזו תכונה הכוונה.

✍ התלמידים ימלאו את משימה 1 בדפים – אודות הקנינים בהם התורה נקנית.

להביא גאולה לעולם שיעור לפרק ו

בגלל אבות
תושיע בנים

סיפורים אודות תכונות בהם התורה נקנית:

ענוה

אמר רבי אברהם המלאך: אינני מבין איך עולה בדעתו של אדם להתגאות על פני חברו. דומה הדבר לשני כיסים במעיל, אשר בכיס אחד הניו אבנים פשוטות ובשני מרגליות. האם יתגאה כיס אחד על השני, הרי הכיסים כלל לא בחרו בכך. כך גם אדם מגיע לאן שהגיע לא בכוחו ובבחירתו.

יראה

פעם נסע הבעל שם טוב בדרך, והגיע זמן תפילת מנחה. אך אז התברר ששכחו לקחת לדרך מים, והצדיק אינו יכול ליטול את הידיו קודם התפילה. קרא הבעל שם טוב: "ריבונו של עולם! מה אני ומה חיי, אם אין לי מים לנטילת ידיים לתפילת מנחה?".

ארץ אפיים

מעשה ביהודי היה עני מרוד, שבקושי הביא הביתה מזון ובגדים לילדים, אך היה לו חלום אחד – לקנות אתרוג מהודר בחג הסוכות. הוא החזיק באחת מפינות הבית קופת חיסכון קטנה, ובכל פעם שהצטברו לו כמה מטבעות בכיס, היה מכניס לתוך הקופה. בערב חג הסוכות, הוציא את הכסף מהקופה וקנה לעצמו אתרוג יפה. כשהגיע הביתה עם האתרוג, אשתו ראתה מה עשה עם הכסף, התרגזה עליו ושברה בכעס את הפיטם. "בגדים לילדים אין לנו, אבל אתרוג של צדיקים חסר לך", זעקה בכאב. והוא, במקום להשיב לה, התאפק ואמר: 'ריבונו של עולם, כנראה שבאמת אינני ראוי לאתרוג כה מהודר'...

אמר על כך הבעל שם טוב: מאז אברהם אבינו לא עמד אדם בנסיון כה קשה.

אוהב את התוכחות

המהרש"ל (רבי שלמה לוריא) היה אב בית דין והוא מינה אדם אחד לתפקיד ה'מוכיח' ובקש ממנו שיבוא אליו בכל יום ויכזיח אותו על מעשיו. וכך, בכל יום, במשך זמן מה היה המהרש"ל יושב ומקשיב לתוכחות ביראה ורעד.

חלק שני: "האומר דבר בשם אומרו"

אחד הדברים בהם התורה נקנית (הדבר האחרון שמופיע במשנה): "האומר דבר בשם אומרו". מה פירוש?

כאשר אדם שומע משהו מאחרים והוא מזכיר את מה ששמע, עליו להזכיר גם את בעל השמועה – את מי שאמר זאת. המשנה גם מביאה דוגמה: לאחר שאסתר נלקחה לארמונו של המלך אחשורוש, בגתן ותרש – סריסי המלך – תכננו להורגו. מרדכי שמע זאת ובקש מאסתר להעביר את המידע למלך. אסתר אכן עדכנה את אחשורוש, ואמרה לו את הדברים בשם מרדכי. בזכות זה, מרדכי נרשם בספר הזכרונות של המלך, ומשם החלה הגאולה. כאשר באחד הלילות נדדה שנת המלך והוא בקש לעיין בספר הזכרונות ונזכר שלא שלם למרדכי על פעולתו. בדיוק אז הופיע המן בחצר המלך, וכך יצא שהמן התבקש להרכיב את מרדכי על הסוס, ומכאן החלה מפלתו של המן וגאולת היהודים בשושן.

☑ משימה: התלמידים יתבקשו לאמר בקול בפני החברים דבר ששמעו משהו, תוך ציון האומר (רעיון שלמדו מאחד המורים / סיפור ששמעו מחבר / פתגם שאבא או אמא אומרים / הנהגה טובה שלומדים ממישהו וכדומה).

להביא גאולה לעולם שיעור לפרק ו

בגלל אבות
תושיע בנים

אפשר להפוך את המשימה למשעשעת יותר: כל תלמיד מקבל פתק וכותב דבר ששמע וממי שמע אותו. המורה אוסף את הפתקים וקורא רק את החלק הראשון – מה שהתלמיד שמע. החברים צריכים לנחש מיהו בעל השמועה – מורה, הורה, חבר וכו'.

הצעות להרחבה לשכבה הגבוהה:

מדוע 'כל האומר דבר בשם אומרו' הוא אחד הקנינים בהם נקנית התורה?

- כאשר אדם יאמר כל דבר בשם מי שאמר לו, יתעורר בו רצון גם כן לחדש דברים בתורה, שיוכל לומר בשם עצמו וזה יגרום לו להשקיע יותר בלימוד תורה.
- על ידי אמירת דבר בשם אומרו מביאים גאולה לעולם, ובזמן הגאולה תהיה הוספה בלימוד תורה "כי מלאה הארץ דעה את ה'".
- כאשר תלמיד מזכיר את מה שלמד מרבו, הוא מזכיר בכך את שושלת התורה, שניתנה דור אחר דור עד למשה רבינו, ומשה רבינו בעצמו קבל מפי ה'. בכך שמזכירים את האומר מגלים את הכוח של הקב"ה, נותן התורה.
- כאשר יהודי לומד תורה, עליו לזכור את "אומרו" – הקב"ה שהוא נותן התורה. וזה ישפיע על אופן לימודו – שיהיה מתוך ביטול לה', וכך הולמד מביא גאולה לעולם – מפרסם ומגלה (גאולה מלשון גילוי) את מציאותו של הקב"ה בעולם.

✍️ התלמידים ישלימו משימה 2 בדף על הקנין "אומר דבר בשם אומרו".

חלק שלישי: גאולה – להכניס את הא' בגולה

עד כה הסברנו את הביטוי "לומר דבר בשם אומרו" בהקשר ללימוד ואמירה כפשוטו. חסידות מסבירה זאת גם באופן עמוק יותר:

כאשר רבי אברהם המלאך, בנו של המגיד ממעזריטש, היה ילד קטן שיחק במשחק מחבואים עם חברו, אך הוא שהה זמן רב במחבוא, וחברו לא חיפש אותו. הגיע הילד בוכה לאביו וספר לו: "חברי הלך למקום אחר, וכלל לא נסה לחפש אותי". כששמע זאת המגיד, החל לבכות גם הוא ואמר: "גם הקב"ה טוען כך כלפי עם ישראל – הוא מתחבטא מאיתנו במטרה שנחפש אותו, ואם נחפש בוודאי נמצא, אך לא תמיד מחפשים".

הקב"ה ברא את העולם על ידי אמירה של עשרה מאמרות: "ויהי אור", "תוצא הארץ דשא", "ויהי רקיע", וכו'. כלומר, כל דבר שקיים בבריאה קיים בזכות אמירתו ודבורו של הקב"ה. בחסידות מוסבר (שער היחוד והאמונה) שכוח דבורו של ה' לא רק יצר את הדבר, אלא מחייה ומקיים את הדבר בכל רגע ורגע. למרות זאת, במבט שטחי אנו רואים את העולם באופן גשמי, ואיננו חשים בקדושה ובאלוקות והמחייה את הבריאה.

הדרישה "אומר דבר בשם אומרו" מלמדת אותנו שתפקידנו לגלות בכל דבר בעולם את 'אומרו' – הקב"ה. כלומר, עלינו לנצל כל חלק בבריאה לקדושה, וכך לגלות את מציאותו של הקב"ה בעולם. בכך מביאים את הגאולה, כי גאולה פירושו גילוי אלוקות בעולם, ועל ידי שאנו מגלים את ה' בעוד מקום ובעוד חפץ בבריאה, אנו פועלים גאולה-גילוי אלוקות פרטי באותו מקום וענין ועל ידי זה מכינים את העולם לגאולה השלימה בקרוב ממש.

רעיון זה, שתפקידנו לגלות את הקב"ה, את האלוקות שבכל דבר כדי להביא את הגאולה, רמוז גם במילים גולה-גאולה.

להביא גאולה לעולם שיעור לפרק ו

בגלל אבות
תושיע בנים

נרשום על הלוח את המילה 'גולה' ולידה את המילה 'גאולה', ונשאל את התלמידים: מה ההבדל בין המילים?

תשובה: המילים דומות מאוד, ההבדל הוא באות א' שנוספה למילה גאולה.

הבדל זה מלמד אותנו שעלינו להכניס את הא' וכך נזכה לגאולה. מה פירוש להכניס את הא'? האות 'אלף' רומזת להקב"ה: אלף מלשון אלוף, הקב"ה נקרא 'אלופו של עולם', וגם עשרת הדברות פותחות באות א' הרומזת על אמונה בה': "אנכי ה' אלוהיך".

כיצד נוכל להכניס את הא' ולגלות את ה'אומרו'? נציג כמה דוגמאות:

אוכל – כאשר מברכים על האוכל לפני האכילה, וחושבים על הכוח שהאוכל יתן לנו לעשות דברים טובים על פי רצון ה' – מעלים את הקדושה שבאוכל.

פעם הגיע שוחט לרב ושאל אותו שאלה בנוגע לכשרות של עוף שזה עתה נשחט. הרב חשב, ועיין בספרים רבים ועדיין לא הכריע. השוחט ראה שמדובר בשאלה מסובכת ואמר: "לא נורא, אז נזרוק את העוף הזה".

אמר לו הרב: "אולי לך לא אכפת, אך לעוף זה אכפת. הוא רוצה שיהודי יברך עליו ויאכל אותו בסעודת שבת וחג. אם כן, איך אני יכול למהר ולהטריף את העוף?".

משחק – אם נזכור ש'לה' הארץ ומלואה' נבין שגם המשחק שלנו שייך לה', ויהיה לנו קל יותר לשתף חברים במשחק ולוותר. כך אנו מוסיפים באהבת ישראל וכך מקרבים את הגאולה.

✍ התלמידים ישלימו בדף משימה 3 אודות גילוי קדושה בבריאה.

☑ המורה יביא קופסה/שקית אטומה עם חפצים שונים. בכל תור, יוזמן תלמיד אחר להוציא חפץ, ועליו לומר כיצד ניתן לגלות את הקדושה ולהשתמש בחפץ זה כדי לזרז את הגאולה.